

Joanna Cukras-Stelągowska

Wydział Nauk Pedagogicznych
Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu

Sprawozdanie z seminarium naukowego pt.

**POŁUDNIOWE KOCIEWIE:
TOŻSAMOŚĆ – EDUKACJA – ŚWIADOMOŚĆ REGIONALNA
(ŚWIECIE N. WISŁĄ, 20.10.2015 R.)**

W listopadzie 2015 r. Wydział Nauk Pedagogicznych UMK miał przyjemność współorganizować seminarium naukowe w ramach V Kongresu Kociewskiego. Głównym inicjatorem była Izba Regionalna Ziemi Świeckiej, Ośrodek Oświaty i Wychowania w Świeciu oraz Starostwo Powiatowe. Do czynnych działań organizacyjnych włączył się również Instytut Filologii Polskiej i Kulturoznawstwa UKW oraz Katedra Etnologii i Antropologii Kulturowej UMK. Patronat naukowy objęła dr hab. Pająkowska-Kensik, prof. UKW – językoznawca, ekspert w zakresie dziedzictwa kulturowego Kociewia oraz dr hab. Piotr Petrykowski, prof. UMK – uznany teoretyk zajmujący się edukacją regionalną.

Jednym z głównych celów spotkania było podsumowanie dotychczasowych przedsięwzięć podejmowanych w powiecie świeckim w ramach V Kongresu Kociewskiego, m.in: *Plachandry Samorządowe* (26.09.2015, Starostwo Powiatowe w Świeciu, Urząd Miejski w Świeciu), *Plachandry Edukacyjne z uczbó* (09.10. 2015, Starostwo Powiatowe w Świeciu, Urząd Miejski w Świeciu) oraz *Międzyszkolny konkurs*

wiedzy o regionie (19.10. 2015, Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka w Bydgoszczy – filia w Świeciu, Starostwo Powiatowe w Świeciu).

Drugim ważnym celem było zaproszenie uczestników seminarium do wytyczania nowych horyzontów poznawczych oraz obszarów naukowo-badawczych obejmujących Kociewie Południowe. Wśród proponowanych zagadnień do debaty znalazły się między innymi:

- edukacja regionalna – wyzwania, dylematy nauczycieli i regionalistów;
- stan badań nad tożsamością regionalną i gwarą na Kociewiu;
- inicjatywy społeczne w regionie, działalność samorządowa;
- rola Izby Regionalnej Ziemi Świeckiej;
- świadomość regionalna i historyczna mieszkańców Południowego Kociewia.

Kociewie to region etniczno-kulturowy, którego odrębność określa przede wszystkim gwarą kociewską, najbardziej uchwytny element tej ziemi, obejmuje pod względem fizyczno-geograficznym w całości obszar Pojezierza Starogardzkiego, część Wysoczyzny Świeckiej i zachodni fragment Borów Tucholskich. Leży w dorzeczu dwóch rzek uchodzących do Wisły: Wierzycy i Wdy. Region rozprzestrzenia się na wschód od dolnej Wisły i jest położony pomiędzy Tczewem, Skarszewami, Starą Kiszewą, Czarną wodą a Świeciem¹. Fragment dolnej Wisły od Świecia aż po Tczew uważa się powszechnie za wschodnią rubież regionu kociewskiego². Przez region przebiegały historyczne szlaki – św. Wojciecha i bursztynowy. Wisła i owe szlaki stały się naturalną przyczyną wpływów centralnopolskich – kujawskich i mazowieckich na grunt pomorski. Kociewie uznaje się za region młody, dużo mniej wyrazisty kulturowo niż sąsiednie Kaszuby. Etymologia nazwy jest niejednoznaczna (kociołki/*kocietki* – ukształtowanie terenu, *kóńc*, czyli dla Kaszubów *koniec* terenu; *Koczewie* – obozowisko; nawet *Gociewie* – nazwa związana z bytaniem Gotów)³. Nie dziwi za-

¹ Tamże, s. 58.

² F. Biernacki, J. Milewski, *Bedeker kociewski*, z. 14–15, Gdańsk 1986, s. 25.

³ J. Luterek-Cholewska, *Bedeker gruczeński*, Gruczno 2015, s. 97.

tem fakt, że tożsamość mieszkańców tego obszaru jest dość rozmyta, zwłaszcza na jego południowym obszarze.

Uroczystego otwarcia Seminarium dokonali: dr hab. Maria Pająkowska-Kensik, prof. UKW oraz mgr Waldemar Fura, kierownik Ośrodka Oświaty i Wychowania w Świeciu. Sesję pierwszą rozpoczęło wystąpienie dr hab. Marii Pająkowska-Kensik, prof. UKW, w trakcie którego zaprezentowany został stan badań nad gwarą południowokociewską. Mgr Anna Łucarz, doktorantka w Instytucie Filologii Polskiej i Kulturoznawstwa UKW pokazała obszernie wyniki swoich badań empirycznych nad tożsamością regionalną na Kociewiu. Z kolei dr Aleksandra Klešta-Nawrocka, reprezentująca Slow Food Convivium Gruczno, przyniosła nas w świat kociewskich (przy)smaków. Dr Joanna Cukras-Stelągowska z Wydziału Nauk Pedagogicznych UMK przypomniała najważniejsze inicjatywy społeczne i samorządowe na rzecz ochrony i rozwoju tożsamości regionalnej podejmowane w powiecie świeckim. Na zakończenie tej części seminarium dr Rafał Klešta-Nawrocki (Katedra Etnologii i Antropologii Kulturowej UMK) wygłosił – wzbudzający największą dyskusję – referat pt. *Regionalizm – polityki tożsamości i dziedzictwa*.

Po przerwie, w trakcie której zaserwowano poczęstunek regionalny, rozpoczęła się sesja druga. Otworzyło ją wystąpienie dra Krzysztofa Halickiego z Archiwum Państwowego w Bydgoszczy, który podjął się charakterystyki kadry pedagogicznej na terenie województwa pomorskiego w latach 1920–1939. Za sprawą referatu mgr Łukasza Kempnińskiego z Wydziału Filologiczno-Historycznego Akademii Pomorskiej w Słupsku jeszcze raz powróciliśmy do kwestii związanych z edukacją regionalną – jej wyzwaniem, dylematami nauczycieli i regionalistów. W dalszej części mgr Jakub Stelągowski zaprezentował dokonania Izby Regionalnej Ziemi Świeckiej – stan obecny i plany na przyszłość. Ostatnie dwa wystąpienia poświęcone były pracom archeologicznym: dr Piotr Pranke (Instytut Historii i Archiwistyki UMK), *Zbiory Izby Regionalnej w Świeciu – historia pewnego inwentarza*, zaś mgr Paweł Kucypera i mgr Piotr Błędowski (Instytut Archeologii UMK), *Śmieć z przeszłości skarbem dla pokoleń. Świeckie materiały historyczne źródłem do poznania teraźniejszości regionu*.

Spotkanie zakończyło się owocną dyskusją, ale wiele kwestii pozostało otwartych. Organizatorzy i uczestnicy wspólnie wyrazili stanowisko, iż potrzebne będą kolejne seminaria dotyczące problematyki tożsamości południowokociewskiej. Zapewne w ramach następnego Kongresu Kociewskiego.